

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

КОЛЕНКО АНФІСА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378.147:791.635_051(043,3)

**ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З АКТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА
ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ І КІНО У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор **ДЖУРА Олександр Дмитрович**,
Бурштинський енергетичний коледж Івано-Франківського національного, технічного університету нафти і газу, директор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **РЕБРОВА Олена Євгенівна**,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри музичного мистецтва і хореографії;

кандидат педагогічних наук, доцент **ЮНИК Тетяна Іванівна**,
Київський національний університет культури і мистецтв,
доцент кафедри кіно-телемистецтва.

Захист відбудеться 28 листопада 2019 року о 14-30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ-30, 01601.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ-30) та на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розіслано 28 жовтня 2019 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. П. Сущенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в нашій країні, та інтеграція України в єдиний європейський освітній простір орієнтують на якісно новий рівень професійної підготовки майбутніх акторів мистецтва драматичного театру і кіно. Модернізація вищої освіти пов'язана з перспективними потребами розвитку особистості, суспільства і держави, що склалися на основі збереження і примноження кращих традицій вітчизняного та світового досвіду професійної підготовки майбутніх акторів мистецтва драматичного театру і кіно у закладах вищої освіти. У цих умовах потрібне наукове переосмислення підходів до оцінювання ефективності формування виконавської майстерності майбутніх акторів мистецтва драматичного театру і кіно у закладах вищої освіти. Важливим кроком до формування виконавської майстерності майбутніх акторів мистецтва драматичного театру і кіно є поширення освітніх інновацій, активний пошук нових педагогічних підходів у теорії та практиці навчання талановитої молоді, орієнтованих на розвиток творчої особистості.

Сьогодні пріоритетним завданням закладу вищої освіти мистецького спрямування, є підготовка майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно, здатного здійснювати творчу інноваційну професійну сценічну діяльність на високому художньому рівні.

Дослідження базується на положеннях нормативних документів, зокрема, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.), Закон України «Про культуру» (2011 р.), Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), Класифікатор професій зі змінами, від 15 лютого 2019 року № 259, визначеного у таких державних документах, як Закон України «Про вищу освіту» (2014), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) та ін.

Теоретичні основи формування виконавської майстерності майбутнього актора мистецтва драматичного театру і кіно була предметом уваги А. Анікста, Е. Гротовського, Б. Захави, М. Кнебель, І. Коха, І. Козлянінової, Г. Крісті, Л. Курбаса, С. Мокульського, В. Немировича-Данченко, А. Петрової, І. Промптової, І. Рапопорта, Н. Рождественської, Ю. Сагіної, К. Станіславського, В. Топоркова, Е. Чарелі, К. Чепеленко, М. Чехова, С. Юр'єва та ін.

Особливої уваги заслуговують наукові праці (В. Василька, Є. Вахтангова, М. Волкова, Л. Виготського, Г. Вільсона, С. Гольдентріха, С. Даниеля, Є. Ілліна, О. Клепікова, О. Леонтьєва, С. Литвиненко, В. Моляка, О. Рудницької, О. Томіліної, Л. Чорної та ін.) щодо розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців.

На основі аналізу наукових джерел і практичного досвіду фахової підготовки майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно виявлено низку суперечностей між:

- очікуванням українського суспільства на якісні зміни у професійній підготовці майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у закладах вищої освіти і недостатнім рівнем сформованості готовності випускників до професійної діяльності;

- соціальним замовленням на конкурентоспроможного фахівця сценічного мистецтва драматичного театру і кіно та недостатньою розробленістю педагогічних умов формування виконавської майстерності майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у процесі фахової підготовки ;

- необхідністю для вищої школи ефективно формувати виконавську майстерність майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці та недостатнім науково-методичним забезпеченням цього процесу.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість, виявлені суперечності та об'єктивна потреба нашої держави у підготовці висококваліфікованого актора мистецтва драматичного театру і кіно зумовили вибір теми дослідження **«Формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 10 від 24.04.2014 року).

Мета дослідження полягає у виявленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці.

Відповідно до мети було сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. На основі аналізу наукової літератури охарактеризувати понятійно-категоріальний апарат дослідження, проблеми формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці.

2. Уточнити зміст поняття «виконавська майстерність майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно» та теоретично обґрунтувати структуру виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно.

3. Визначити критерії й показники та схарактеризувати рівні сформованості виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці.

4. Розробити модель формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці.

5. Виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва

драматичного театру і кіно у фаховій підготовці та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці.

Методи дослідження. Досягнення мети і розв'язання поставлених завдань передбачало використання таких методів: теоретичні: компаративний аналіз, логічний аналіз психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури та літератури з театральної педагогіки, аналіз дисертаційних досліджень – для характеристики понятійно-категоріального апарату дослідження проблеми формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці; класифікація – для уточнення змісту поняття «формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці»; синтез та абстрагування – для теоретичного обґрунтування структури виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно; індукція та дедукція – з метою визначення критеріїв, показників і характеристики рівнів сформованості виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці; концептуалізація та моделювання – з метою розроблення моделі формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці; проектування – для виявлення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці; емпіричні: спостереження, анкетування студентів та викладачів, діагностичні відкриті покази, діагностичні бесіди, тестування, педагогічний експеримент; самооцінювання – з метою визначення рівнів сформованості виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці та перевірки ефективності виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов; статистичні: методи статистики, аналіз кількісної та якісної обробки емпіричних даних зокрема, t-критерій Стьюдента.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці (інтенсифікація освітнього процесу шляхом інтеграції змісту фахових дисциплін; активізація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно за рахунок впровадження інноваційних освітніх технологій; впровадження авторських спецкурсів «Тренінг словесної взаємодії» та «Тренінг з

виконавської майстерності»); розроблено організаційно-педагогічну модель формування виконавської майстерності майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці через реалізацію теоретико-методологічного, змістового, процесуального та діагностично-результативного блоків;

– *уточнено* сутність базових понять дослідження, а саме: «формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці» та «виконавська майстерність майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно»;

– *удосконалено* змістово-технологічну основу формування виконавської майстерності майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці; визначено структурні компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-творчий, професійно-особистісний); критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості виконавської майстерності майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці; розроблено та експериментально перевірено ефективність змістовно-методичного забезпечення процесу формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці;

– *подальшого розвитку* набули положення змісту, форм та методів формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у:

- впровадженні педагогічних умов формування виконавської майстерності майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці;

- розробці й апробації авторських спецкурсів «Тренінг з виконавської майстерності» та варіативної частини «Тренінг словесної взаємодії» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»;

- змістовно-методичному забезпеченні процесу формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці (практичні завдання з дисциплін «Майстерність актора», «Сценічна мова», «Сценічний спів», «Сценічний рух», «Сценічний танець», навчально-методичні комплекси на паперових та електронних носіях з дисциплін: «Майстерність актора», «Сценічна мова»); діагностичного інструментарію (анкетування, вхідного та вихідного тестувань) для визначення рівнів сформованості виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці.

Основні положення дослідження можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у закладах вищої освіти, зокрема, при читанні лекцій, проведенні

практичних групових та індивідуальних занять, а також у системі підвищення кваліфікації.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес Київського національного університету театру кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого (довідка № 531-07 від 01.10.2019), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 97-10/219 від 15.02.2018), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 342 від 03.09.2019), Київського міжнародного університету (довідка № 294 від 19.09.2019).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертації висвітлено й обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема *міжнародних*: «Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття» (Харків, 2016); «Модернізація педагогічної освіти: виклики XXI століття» (Київ, 2016); «Актуальні проблеми міжнародної освіти: стан та перспективи розвитку» (Київ, 2017); «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2017); «Problems and perspectives in European education development» (Чеська республіка, Прага, 2017), Proceeding of the Third International Conference of European Academy of Science (Bonn, Germany, 2018), The 1 st International youth conference «Perspectives of science and education» (New York, USA, 2018), II International Scientific and Practical Conference «International Trends in Science and Technology» (Warsaw, Poland, February, March, 2018), International Scientific and Practical Conference International Scientific and Practical Conference «International Trends in Science and Technology» (Warsaw, Poland, 2018), «Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання» (секція «Теоретико-методичні підходи до професійного розвитку майбутніх фахівців педагогічної освіти в контексті соціальної мобільності» (Львів, 2018); на *всеукраїнських*: «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін» (Умань, 2017), «Актуальні проблеми мистецької освіти» (Ніжин, 2017), «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології» (Запоріжжя, 2018); на *засіданнях* кафедри сценічної мови Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого.

Публікації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження опубліковано в 16 наукових і науково-методичних працях, серед яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України з педагогіки, 8 – у збірниках наукових праць, що віднесені до міжнародних наукометричних баз даних, 3 – у збірниках науково-практичних конференцій, 1 стаття – у міжнародному науковому журналі.

Структура й обсяг дисертації. Наукова праця складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (263 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 305 сторінок, серед них 215 сторінок основного тексту. Дисертація містить 16 таблиць та 20 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження обраної проблеми; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження; розкрито його наукову новизну та практичне значення; подано інформацію про особистий внесок, апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці»** – проаналізовано науковий доробок вітчизняних і зарубіжних учених щодо проблеми формування виконавської майстерності майбутніх бакалаврів з акторського мистецтва драматичного театру і кіно; охарактеризовано базові поняття дослідження; окреслено особливості формування виконавської майстерності майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці.

Поняття «виконавська майстерність актора драматичного театру і кіно» трактується як виконавська майстерність актора мистецтва драматичного театру і кіно – це основна складова сценічного мистецтва та акторської професійної діяльності, що включає зовнішню та внутрішню акторські техніки, художню інтерпретацію в процесі художнього перевтілення та сценічної дії;

Виконавська майстерність майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно – це певний рівень професійних навичок, умінь та знань, що включає зовнішню та внутрішню акторські виконавські техніки, елементи художньої інтерпретації та художнього перевтілення в сценічній дії в процесі фахової підготовки. Основні компоненти, на яких будується виконавська майстерність актора мистецтва драматичного театру і кіно: 1) внутрішня акторська техніка; 2) зовнішня акторська техніка; 3) художня інтерпретація. Основні інструментарії виконавської майстерності актора драматичного театру і кіно: мовленнєві, психофізичні, пластично-хореографічні, вокально-голосові.

Аналіз наукових джерел, науково-педагогічних підходів – компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, системного та акмеологічного – обґрунтував структуру формування виконавської майстерності майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці через мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-творчий та професійно-особистісний компоненти.

Детальний аналіз складових формування виконавської майстерності майбутнього бакалавра з акторського мистецтва драматичного театру і кіно у фаховій підготовці та особливостей професійної діяльності актора мистецтва драматичного театру і кіно дав змогу виявити взаємозв'язок між структурними компонентами, що їх ми розглядаємо у статичній (співвідношення та взаємозалежність структурних компонентів) та динамічній (циклічний покомпонентний розвиток, орієнтований на неперервний процес досягнення найвищих вершин професійного саморозвитку) проекціях.

